

ČASOPIS S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO.

Štev. 9.

V Ljubljani, 1. septembra 1894.

Leto XXIV.

Štirje letni časi.

Zeléni spet so vrti, trate,
Dehté cvetice v mehkiem hladi,
Glasé se ptičice krilate —
Nastopek je — **pomladi!**

Na polju žito rumenéva,
Pripeka solnce, vene cvetje,
Na drevju sadje dozoréva —
Tu górkó je — **poletje!**

Raz trt se sládko grozdje smeje,
Trgačev se razlega pésen,
Rumeno listje pada z veje —
Dospela k nam je — **jésen!**

Ledena sapa zunaj hruje,
Veselja več priroda nima,
Sneži in pótók zamrzuje —
Otroci, tu je — **zima!**

Janko Leban.

Strah — huda vest.

rn mrak je legel na naravo, in v zvoniku slemenske cerkve je odzvonilo „zdrava Marija.“

Čujte, po stezi, ki drži mimo pokopališča, tečeta na vso moč dva dečka. Precěj korakov sta že oddaljena od cerkve. Odkod in kam hitita? Čegava sta? V roci nosita vsak svojo zavezano ruto, polno hrušek. Mar sta bila pri sorodnikih in se zakasnila? Žal, ne. Od drugod prihajata Matčevžev Jožek in Hrastov Jurček. Izvedela sta bila namreč, da ima blizu vasi Završnikova vdova na malem griči izvrstne hruške. Pred mesecem dnij ji je umrl mož, in sedaj, mislita si, ne bode nihče tako pazil, ter si jih natrgata brez težave in nevarnosti, kolikor si poželita. Včeraj sta se zmenila, da ubežita starišem in gresta po tuji sad — in danes sta tudi zvršila svoj nepošteni sklep. Ko se snideta na razpotji, obotavljata se nekoliko, zlasti desetletni Jurček; a Jožek, ki je bil dve leti stareji, ga kara:

„Glej ga no, kaj si še vedno tako otročji!“

Jurček bolj posluša zlobnega Jožka, nego svojo vest, in brzo korakata, kamor sta se namenila. Nobene duše ni bilo blizu, ko je plezal Jožek na hruško. Veselja se mu je smejalo hudobno srcé, ko je trgal rumene debele hruške. Skoro jih je nabral za dva polna robca. Vesela se vračata domov, dasi ju je prehitela noč. Dospeta zopet do pokopališča. Tu se jima ustavijo noge, in poloti se ju grozen strah.

„Glej, Jožek, glej, kaj pa je tam ob zidu,“ opozarja Jurče svojega tovariša, „nekdo drži v roki kol in nama preti. Oh, Jože, beživa, beživa!“

Jožek ga pa svari:

„Pojdi no, strahopetec; vsak grm te straši. To boš mož!“

Toda te besede mu niso šle od srca, kajti sam se je tresel strahu in bojazni.

O Bog, kaj vidita na pokopališči! Vse polno ljudij se vrti in premika, in med njimi ranjki Završnik. Kako jima grozi; bliža se; zdaj, zdaj bo pri njiju. To je strašno! Pretrese jima mozek in kosti. Očij si ne upata obrniti od mrtvecev; pomikata se prav počasi in sicer hrbtni. Hruške jima padajo iz rut, naposled izgubita i rutí. Da bi vi videli takrat Jožka in Jurčeta! Bleda sta bila kakor zid, lasje so se ježili, telo se jima je treslo kakor šiba na vodi, spregovorila nista ni besedice, neprenehoma sta zrla na pokopališče — dokler jima ne izgine izpred očij. Onemogla, prestrašena malo da se ne zgrudita. Na razpotju se ločita drug od drugega z besedama:

„Jožek!“

„Jurče!“

Za hruške se niti ne zmenita. Dospeta vsak na svoj dom. Hrastovi so ravno večerjali, ko pride Jurče v hišo bled, tih.

„Kaj pa ti je, Jurče, da si tako bled, kje si bil?“ vpraša ga skrbljiva mati.

„Pri Matevževem Jožetu sem bil. Oče so mu kupili nekaj lepih knjižic, pa sva brala. Slišal nisem zvoniti „zdrava Marija,“ pa sem se zakasnil; in mimo cerkve sem moral iti, pa, pa . . .“

„Čakaj, kdo ti je dovolil tje hoditi! Idi spat. Jutri se pomeniva dalje,“ veli mu mati. Jurče uboga. Ali že se kesa, da ni govoril resnice, žal mu je; izvedelo se bo vse. Nemiren zaspi. Matevžev Jože pa je prišel domov, ko nikogar ni bilo v hiši. Smuknil je v stransko izbico in legel spat. Vsi domači se začudijo, ko ga dobe spečega, malo preje ga pa ni bilo nikjer doma. Pustili so ga vendar mirno spat.

Drugo jutro gre Hrastova dekla pesnico obirat na vrt poleg pokopališča in najde na stezi Jurčetov robec in polno raztresenih hrušek. Takoj ve vse in pove svoji gospodinjji. Jurčetova mati ne more verjeti, da bi bil njen sinek storil kaj takega, in reče dekli nato srdito:

„Veš Neža — tako ji je bilo ime —, ti ne smeš nikogar tako hitro obdolžiti. Kaj misliš, da ne more imeti kdo drugi jednakega robea, kakor Jurče. Le pojdi hitro na svoje delo, bodem se že prepričala, če je kaj resnice na tem.“ Jurče je vse slišal v sobo iz lope, kjer sta se domenjali mati in dekla. Ko odide Neža, priteče k materi, poklekne pred njo in jo milo prosi, naj mu prizanese, saj ne bo nikdar več učinil take hudobije. Mati se začudi:

„A, torej si bil vendar ti tisti tič, ki je jemal pri Završnikovih hruške in jih stresel po poti. Pa še jeden je bil s tabo. Poglej tu dve ruti. Nemara Matevžev Jožek, kaj?“

„Bil je, mama,“ odgovori Jurče. „Ali nikdar več, mama, nikdar! Včeraj me je prvič in zadnjič zvodil Jožek. Mati, odpustite mi, saj sem sinoči pri pokopališči mnogo trpel . . .“

Mati mu pravi pretilno:

„Jurče, ti nisi vreden odpuščenja, ampak dvojne kazni. Veš li, kaj si govoril sinoči? Lagal si, dà, lagal. In pa kradel si; kaj moram pač doživeti: moj sinek se pridruži tatovom! Oh, Jurče, Jurče!“

„O, mama, saj nisem skoro celo noč spal. Tako mi je bilo žal.“

Mati vidi, da se hoče Jurče poboljšati, da se bridko kesa. Zato mu deje:

„Poslušaj me. Bog te je kaznoval in nihče drugi. On vidi vse in ve vse in hudo kaznuje vsako pregreho. Tebi se je zdel sinoči vsak križ, vsak grm nekaj živega. Niso te preganjali mrtveci ne, ampak tvoja huda vest. Poboljšaj se, in vse bo dobro. Danes ti še odpustim. Toda, dragi Jurče, s tem še ni vse poravnano. S tatvino in lažjo si se hudo zameril ljubemu Bogu v nebesih. V soboto pojdeš k spovedi, tudi jaz sem se namenila. Kar vse odkritosrčno povej spovedniku. Žal ti je, to vidim; trden bodi tudi tvoj sklep, da se nikdar več ne zgodi kaj takega. Storjeno škodo bom jaz povrnila. Zdaj pa pojdi zajutrkovat.“

Sram je bilo Jurčeta tako, da si ni upal pogledati materi v oči in večkrat si je moral solze obrisati.

Od tistega dneva je bil naš Jurče priden, da nobeden ne tako, in danes je srečen, zelo srečen. Jože pa ni hotel poslušati roditeljev, zato je danes siromak in revež.

Rastislav Posavec.

Moj voz.

8. Metla.

„viga švaga — čez dva praga,“ vsi veste, kaj je to, ne res: metla, in le-ta ima na mojem vozi še dovolj prostora, zato le nanj ž njo!

Po šest krajcarjev so bile brezove metle tiste dni, ko sem jaz pometal. Brezove sem dejal, zakaj sirkove so veliko dražje. No, sedaj kupujejo pri naši hiši tudi take, ker trdijo, da se ž njimi veliko hitreje pometa kakor z brezovimi. Kapa kosmata, kaj bi se ne! Koliko so pa spodaj širje od brezovih! Ali tedaj je bilo vže tako, da so bile pri nas v navadi samo brezove. Oče so dejali: „Manj velja, traja pa še dalje časa, čemu toraj denar tratiti?“ Meni se je pa vže takrat nekaj sanjalo, da so očetu brezove metle tudi zato bolj všeč, da je bilo vedno nekaj brezovega olja pri rokah, če bi se le kaj potrebovalo. Skušnja namreč uči, da je to zdravilce prepotrebno pri vsaki hiši, kjer so otroci. I, vže tako pride ali nanese, človek sam ne vé, kako bi dejal, da je treba malo pomazati. Menim, da me umejete. Veste, lenobica ali celó lenoba, neubogljivost, svojeglavnost, trma, laži in lažice pa podobne bolezni majhnega ljudstva se včasih kar ne dajo drugače ozdraviti in pregnati, kakor z brezovim oljem, z brezovko. Kajpada nekoliko solzâ vže potočijo otroci, hm, tistih porednih: ali otroci, katere zdravijo s tem mazilom, naj pomislijo, da so vsa zdravila grenka, a vender-le koristna.

Šestkrajcarske brezove metle smo imeli pri nas — to sem vže povedal, ali sedaj pride tisto, kako sem pometal ž njimi. Tako le je bilo:

Vsako jutro po jutranji molitvi in zajutreku je bilo moje glavno opravilo: pomesti po sobi in veži. Pa, ljubi moji zvedavčki, ki morda še nikoli niste poskusili sukati metle, pri nas pometati ali kje drugje, to je kakor noč in dan. Premislite, oče so bili krojač. Kako lahko se zgodi, da pade krojaču na tla šivanka, majhen košček sukna, ki je pa še raben, nitka sukanca, katere je tudi škoda, če bi jo pometel mej smeti. Vidite, zaradi teh stvari je bilo treba jako paziti. Pa še nekaj: kjer pometajo, zelo zakadé in vse razmaknejo in prestavijo, da jim je bolj priročno. Pri nas pa — Bog ne daj, da bi bil kaj predejal, zmedel ali zakadil! Glejte, ni bila lahka stvar, posnažiti jutro za jutrom po hiši. Najpoprej sem poiskal po tleh, ni li kje kake stvari, da bi jo bilo vredno pobrati, potem sem pobrisal klopi — ej, pa počasi in pazljivo, da ne bi naprašil vže narejene obleke, ki je visela po kljukah, ali pa tudi tiste, ki je bila še v delu, naposled šele sem jel pometati. Dokončavši sem še skrbno smeti prebral, zakaj potlej je bila žaltova, če so oče pogrešili kako stvar. „Kako si pa pometal, kje so smeti, išči — naprstnika ni,“ kaj si menite, takih-le kratkih vprašanj in povelj nisem rad poslušal pozneje čez dan, ampak raje pometaje malo bolj popazil.

Najhuše je bilo pometati v sobi, kjer so oče šivali, prijetneje bi bilo v veži, če bi bilo, ali — presneto, da je povsodi nesrečna besedica „ali!“ I, jejminasta, v veži pa tlak ni bil gladek, temveč sestavljen iz majnih kamenčkov, mej katere se je tako zagozdila vsaka smet in smetka, da je bilo pometanje prav zares neznanjsko zamudno. I, pa sem vže pometel, vže, malo dalje sem praskal in se

upiral, odjenjal pa le nisem. Seveda po deskah v sobi je bilo kmalu dobro in čedno, da sem le dvakrat potegnil z metlo, v veži sem moral pa štirikrat; toda kaj bi se: kakor je, tako pa je, in človek se vsemu priuči in vse stori, samo da hoče.

Posebna reč je bila pa ob sobotah in pred prazniki. Nedelja, praznik je dan Gospodov, zato mora biti vse praznično, ne le znotraj, ampak tudi zunaj hiše. Zato sem pa pometal okrog oglov, da mi je bilo vroče, pa pošteno vroče, več kakor jedensamkrat. In še to: sosedovi otroci so tudi čedili okrog doma, no, pa smo se skušali, kdo bode lepše pospravil in poznažil. Vsi smo dobro naredili, da bi le ne bilo kokošij, kurjih brskavih sitnic. Čisto vse so razkopale tam za zidom in pogosto je bilo treba v nedeljo zjutraj popravljati za njimi.

Jeli, vsak dan sem rabil metlo — da je bila trda kakor kamen-kost, pa bi se bila sčasoma obrabila, nikar še brezova metla. In se je, in se je! No, novo so pripeljali, ali prinesli, to ni tako natanko, mati vsako leto o mlačvi. Seveda na podu se mora hiteti, kdo bode praskal s staro in vrh tega še prekratko metlo? Posebno mlatičem bi se bile zdele naše metle kratke, ker so bili odrasli ljudje, saj se je še meni zdela premajhna, dasi sva bila ž njo jednake velikosti. Jednake velikosti — ali to tudi ni bilo vedno. Kajpada nova metla je bila precēj višja kakor jaz. Ker sem jo pa rabil dan na dan, obrabil sem jo kmalu za dobro ped in tako sva bila ob nekem časi oba jednako velika, ali pa majhna — i, pa tako recite, da se ne bode kdo smejal, češ, glej ga paglavca, kako se šteje mej odrasle, gumb mali! Sčasoma se je pa metla tako skrčila in okrajšala, da mi še do brade ni segala. Lepo vas prosim, dan za dnem je pela po deskah in kamenji, kaj in kako bi se ne? Pa še nekaj družega je bilo: jaz sem rastel, to je, to, jaz sem rastel, čeprav ne tako hitro kakor konoplja, počasi pa vender-le. Saj ste morda vže slišali, da se s počasnostjo in stanovitnostjo tudi nekaj doseže. „Če ne teče, pa kaplje,“ tako veli pregovor in tako sem rastel tudi jaz, urno ne, nekoliko pa le. — Nove metle sem se pač vselej razveselil, pa tudi ž njo sem imel svoje težave. Menite, da sem smel ž njo povsodi pometati? O seveda! Samo po sobi, drugje pa ne. Če so me le oče videli, da jo imam v veži ali pred vežo v rokah, pa sva brž zaropotala. „Za zunaj je še ona — stara dobra! Kaj misliš, da morata biti précej obe za nič?“ Ubogal sem očeta, prislonil novo metlo v sobi v kot in pometal po veži s staro, dasi se mi je je vže zelo škoda zdelo, imel sem namreč ž njo posebne namene.

Kakšne namene? I, za pust bi jo bil rad prihranil. Za pust, za pust! Ne vem, žgó li povsodi pust, ali ne, pri nas ga vže. Staro — oče so vedno dejali, naj vzamem najslabšo in najnerabnejšo, zakaj varčni so bili — staro metlo toraj sem dejal pustno nedeljo, ali pa še poprej v peč sušit. Ko je bila suha „kakor poper,“ odvezal sem jo spodaj, natlačil jo s suhimi trskami in slamo ter zopet zvezal. Ali to ni bilo lahko opravilo. Treba jo je bilo namreč tako zvezati, da si jo odvezal hitro in brez težave, kadar si hotel, pa tudi tako, da vez ni prehitro zgorela, zakaj sicer ti nagaja, če „žgeš pust,“ ker gori metla prepočasi ali prenaglo.

Vse to je dobro v pošteveh jemati, sicer ni pravega veselja, kadar greš „pust žgat.“ Na pustni večer zažgó namreč pri nas sredi polja daleč strani od hiš, da se ne zatrosi ogenj, veliko gromado, katero nanosijo večji dečki zadnja pustna

dneva. Ko odzvoni angeljevo češčenje, zberó se otroci z metlami, tako pripravljenimi, kakor sem prej pripovedoval o svoji, ž njimi pridejo tudi možje, očetje in mladeniči ter zažgó gromado — „pust.“ Otroci pa brž prismodé svoje metle ter jo uberó po polji mahaje z gorečimi metlami, da bolje goré. Starejši ljudje, očetje v kožuhih, s pipami v ustih in prav majhnimi kričaji v naročjih, pa ostanejo pri „pustu,“ pri gromadi, ter popravljajo, da vedno dobro gori. Hkrati pa tudi gledajo za odšlimi otroki, da ne bi šli preblizu hiš in kje ne zažgali, zakaj mladina vse premalo premisli in preudari. Pol ure vriska in teka mlada kri po mrzlem snegu, nato se pa vrne z ogorki metlâ, pomeče jih na pojemajočo in ugašajočo gromado, pust je požgan, domov je treba, kjer gospodinje cvró in pekó, da vse diši, šumi in cvrči okrog oglov. Pa česa nas spominja žganje pusta, ali je samo pustna budalost in norčija? Oj ne! Kliče nam v spomin tisto strašno noč, ko so šli hlapci in služabniki velikih duhovnov in pismarjev judovskih na vrt Getzemani loviti Jezusa. To so nam doma vselej povedali, predno smo šli „žgat pust,“ poučili so nas, da se prične s pepelnično sredo sveti postni čas, čas, ko je treba premišljevati Kristovo trpljenje — in ta nauk, menim, bil je več vreden kakor pust in metla, dasi sem vam tako dolgo pripovedoval o nji.

Kajtimar.

Ukaželjni pastirček.

(Življenjepisna slička.)

Dalmaciji je živela v 16. stoletji uboga družina Peretijeva. Nekdaj so bivali Peretijevi v Italiji. Godilo se jim je dobro. Ali bili so nesrečni tako, da so popolnoma obubožali. Zato niso hoteli menda dalje bivati v kraji, ki jih je spominjal nekdanje sreče. Preselili so se na Dalmatinsko, da bi lažje prenašali siromašno življenje.

Iz te rodovine je bil tudi Srečko Pereti. Imel je sicer še laški priimek. Ali po njem se je pretakala slovanska kri. Komaj je deček dobro shodil, vže je moral pasti. Na neki travnik je gonil svojo čredo. Zelo hudo mu je bilo, ko so pričeli hoditi njegovi sovrstniki v šolo. On je pa zaradi revščine moral ostati pri živini, da si je prislužil vsakdanji kruhek.

Ali hrepenel je neizmerno po učenji. Toda kako priti do vira učenosti? Kako bi se mogel naučiti najpotrebnejše stvari, brez katere se ne more učiti nobena veda — namreč branja. Ali bistra glava vam jo ugame.

Čez tisti pašnik je vodila stezica iz neke vasi do trga. Po stezi je hodil vsak dan deček v šolo. Tega poprosi Srečko, naj mu pokaže jedno črko. Mali učenček je bil še vesel, da mu je mogel povedati kaj novega. Saj bi se vam tudi dobro zdelo, ko bi nosili šele nekaj mesecev abecednik v torbici pa bi bili vže tako modri, da bi lahko druge učili. Kar ponosni bi bili, jeli? In morda ste tudi bili, ko ste risali prvi *i* na deščico ter ga kazali sivemu dedku, ki tudi ni imel lepe prilike, da bi se bil navadil brati in pisati.

Nekam tako je bil ponosen tudi oni deček, ki je učil Srečka spoznavati črke. Prvi mesec sta dokončala abecedo. Srečko je vže počasi slovkoval. Ali sedaj je bil nov križ. Kako pričeti s pisanjem. Bistroumni Srečko si jo je takoj izmisлил. Po pašniku je žuboril potoček, ki je podil svoje bistre valove naravnost proti morju. Ali večkrat je naraščal ob deževji ter priplavil s seboj na ravan peska in sipe. Na pašniku se je umiril in puščal cele sipine drobnega svišča. Te je Srečko lepo pogladil in — bili so mu mesto deščice. Črtalo mu je nadomeščala pastirska šibica.

Toda dolgo se ni trudil ter veselil svoje umnosti. Bog ga je odločil za pastirja narodov, kakor nekoč Davida pastirčka za izraelskega kralja. Zvedel je o dečkovi bistroumnosti neki menih. Vzel ga je v samostan ter ga pridno in skrbno vzgojeval. Deček je bil ves presrečen in vsaka ura v šoli mu je bila prekratka. Kar vsrkaval je učenost váse, da so se mu vsi čudili. In kaj mislite, da je dosegel pridni in ukaželjni Srečko?

Ubogi pastirček Srečko je bil izvoljen l. 1585. poglavarjem sv. cerkve. Imenoval se je kot papež Sikst V. Kakor je poprej skrbno pasel svojo živinico, tako je sedaj spretno vodil čoln sv. Petra. Bog je blagoslovil njegova dejanja, da so uspevala. Vse ljudstvo ga je pa ljubilo in spoštovalo kot svojega očeta.

Toda dobro vem, da je med vami tudi kak bistroglavček — jezikavček, ki mi bo takoj dejal: „Ta ni bil zastonj Srečko! Saj je imel zares posebno srečo, da se je povspel na tako častno mesto!“ Ali tistemu odgovorjam, kakor poje pesnik o Slovencih — ki so tudi Slovani, torej istega plemena, kot naš srečni Srečko:

„Išče te sreča,
Um ti je dan;
Našel jo boš,
Če nisi zaspan!“

Naum.

Večerna slika.

Pred máno gósta mègla
Poléga na poljé,
V temò zavije griče,
Dolíne in cesté.

Ni mègla to pred máno,
Ki lega na raván, —
Bodočnost je človeška,
Življenja pot témán.

Za máno na višavi
Nebésni svòd žarí, —
V daljavi gòre snežne
Dražesten svít zlatí.

In gòre tam v ozadji
Od solnea ne žaré, —
Spomíni so pretekli,
Ki čuva jih sreé.

Jos. Volc.

Kapelica ob morji.

udno, da sta si včasih dva dneva tako malo podobna! Danas vihar in naliiv, jutri pa se smeje na jasnem nebu solnce in po noči te pozdravlja prijazna luna in zvezd toliko, da jim ne veš števila. Skoro tako je često v človeškem življenji in večkrat se uresničuje ono znano: „Dež za solncem mora biti, za veseljem žalost priti.“ Kapelica ob morji je temu priča.

Ej morje, morje, koliko si jih vže obogatilo, a koliko tudi ugonobilo! Spomni se, kako si je opomogel ribič Anton, odkar je lovil po tvojih modrozelenih vodah. Nič ni imel, ko je pričel; komaj si je kupil mreže. Ali Bog mu je dal srečo: veliko je nalovil, lahko in drago prodajal, varčen je bil in priden, kmalu ni bil več revež. Pa še žena mu je prinesla nekaj trdega h koči — Antonu so se začeli srečni dnevi in še srečnejši, ko je tekala okrog hiše hčerka Ivanka. Dvanajst let so živeli, da so komaj vedeli, kdaj jim čas poteka. O, dobri dnevi hitro minevajo, ali v nesreči se zdi človeku, da se ura kar ne premakne.

Bil je sv. Antona dan. Ribič Anton je šel zjutraj k izpovedi, bil je pri svetem obhajilu ter bil prav vesel. Kdo bi mu zameril, če se je malo poveselil doma ter do štirih popoldne ni šel nič na delo. Lepo vreme je bilo in odrinil je daleč od brega, saj se ni bilo bati nevarnosti. Toda kakor bi se bilo nanagloma vse zarotilo, tako silen vihar je jel pihati od brega sèm, da ni mogel na suho. Pooblačilo se je, morje je jelo gnati valove, ubogi Anton, kaj bode s teboj? Veslal je, da mu je pót lil s čela, in da je imel vsak las svojo kapljico, pa se le ni bližal bregu, temveč podilo ga je na neizmerno morje. Doma pa sta bili žena in Ivanka v groznih skrbih. Tekali sta ob obrežji, molili in klicali na pomoč, ali kdo bode pomagal, ker je bila Antonova koča tako na samem.

Storila se je vže noč. Bliskalo se je in treskalo je, da je bilo groza. Antona pa le še ni bilo s čolnom. Njegova žena je bila vže vsa obupana in zbegana, popolnoma onemogla je slonela v koči na postelji, molila in jokala. Ivanka pa je bila še vedno zunaj ter napenjala oči, ne bode-li morda zagledala očeta. Kar se zabliška, trešči — in Antonova koča je bila vsa v ognji. Ivanko, ki je bila komaj dvajset korakov od doma, omamilo je, da se je zgrudila nezavestna na tla. Nesrečno dekletce! Strela ji je ubila mater, rodno hišo ji je uničil ogenj, očetu so pa prav tačas opešale moči, požrlo ga je morje...

Ko se je v četrti ure zopet zavedela, bila je sirota brez očeta in matere, brez doma, sama v temni noči ob vihnem morji. In še vedela ni, da je taka ubožica. Koča je svetlo gorela in grozno razsvetljevala črno temo — Ivanko je jel spreletavati strah. „Matí, matí! Kje ste pa, matí?“ klicala je tresoč se groze. „Joj, v ognji — —“ Toda plamen ji je branil pot v kočo. V nepopisni tiski je prečula noč. A dan ji je bil še strašnejši, ker se je zavedela vse svoje nesreče.

Njena teta, ki je imela tudi ribiča za moža, prišla je drugo jutro poizvedovat, ni li bil Anton v viharji na morji, ker ji je pravila zla slutnja, da bi se bilo utegnulo Antonu kaj primeriti. In sedaj je čula vse. Matí Ivankina je bila mrtva, o tem ni bilo dvoma, za Antona so pa le še mislili, da se morda vrne — toda ni se. Umrl je na dan svojega godu, obhajilo na godovni dan mu je bilo tudi — popotnica.

Ivanko je vzela teta k sebi; na mestu pa, kjer je stala Antonova koč, postavili so ob ogorelem hrastu preprosto kapelico ter dejali vanjo ličen kip žalostne Matere Božje. Semkaj je pogosto gnalo Ivanko, tukaj je rada molila za svoje rajne nesrečne stariše. Pa če je bila še lepša noč, čeprav so se zrealile v mirni morski gladini svitile zvezdice, ni ji šla iz spomina ona grozna noč, ko sta ji bila vzeta oče in mati.

„Dež za solncem mora biti, za veseljem žalost priti,“ govorila si je velikokrat Ivanka, a tolažila se je tudi s tem, da bode za žalostjo nekdanje nastopilo tudi veselje, če ne poprej, gotovo v nebesih, kjer je upala, da se bode zopet sešla z dragimi stariši. Le upaj, to upanje te ne bode prevarilo.

J. Š.

Spomini iz otročjih let.

(Piše Ludovik Črnej.)

Minuli so krasni otročji dnevi in z njimi se je poslovila od mene mladostna sreča in radost. Vse je izginilo, da ne vem, kakó in kedaj, ostalo mi je le nekoliko spominov. Z neko nepopisljivo močjo vabijo me nazaj v čarobne čase, ko mi je še bilo malo obzorje — velik svet. Razni prizori vrstijo se v duhu pred menoj, kakor so se vršili nekdanje v resnici, in srce mi trepeče — kot detetu. Ljubi otroci! podam vam nekaj teh prizorov iz svojega mladostnega življenja in nadejam se, da se ne bode dolgočasili, kajti pridružim se vam, ne kot odrasel mož, kakor sem zdaj, marveč kot tak, kakoršen sem bil še v onih srečnih časih — otrok, kakor ste vi.

1. Gos z jedno nogo.

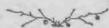
Moj dedec, Bog jim daj dobro! mati, oče in jaz peljali smo se некоč v bližnje mesto. Veličastno je vzhajalo solnce, kakor nikdar poprej — vsaj meni ne, ki sem bil to pot prvokrat „po svetu.“ Domači griči izgubili so se kmalu za nami: vozili smo se po lepi ravnini, med bogatimi žitnimi polji. Ves svet mi je bil nov. Lahko si tedaj mislite, da so se stariši in dedec naveličali odgovarjati stoterim mojim vprašanjem.

Pripeljali smo se do neke poljske vasi. Pred prvo hišo bila je kopica gosij. Nikdar prej še nisem videl teh živalij. Ni čuda torej, da sem kar strmел! Dedec so ustavili konja, da sem si natančneje pogledal gosi. Kako so bile lepe bele! In veste, kaj? Vsaka je stala na jedni nogi! Oj, kakó se je meni to čudno zdelo! Hitro sem se spomnil petelina, piščet, golobov, vrabečev in sploh perutnine, kar sem je kedaj doma videl, — a živali z jedno nogo še nisem opazil poprej!

Začel sem prositi za gos in prosil sem tako lepo, da so dali dedec vajeti očetu v roke, stopili raz voz in poklicali gospodinjo z dvorišča. Hitro sta se pobotala in žena se je zagnala med gosi, hoteč jedno vjeti. A kaj mislite! Takoj je potisnila vsaka žival še jedno nogo izpod perja in razkadile so se na vse strani, glasno gagajoč, kakor da bi bile hotele mene zasmehovati in pa — prazno gospodinjo! Bil je konec kratkega veselja in sladkega upanja. „Te z dvema nogama pa naj le bodo,“ rekel sem in peljali smo se dalje.

2. Ali se ti cvetice nič ne smilijo?

Po vrtu sva hodila z materjo. Oj, kako lep je bil naš vrt! Na gredah je bilo vse polno koristne zelenjave, ob potih pa je bila cvetica pri cvetici. Mati so imeli z njimi posebno veselje. Po vrtu sem hodil in pridno sem trgal nežne cvetke. Vsako najlepšo moral sem imeti, poprej odtrgane pa sem zametaval. — Mati, ki so me opazovali nekaj časa, zmajali so z glavo in rekli: „Ali se ti cvetice nič ne smilijo? Kako veselo so cvetele in duhtele Bogu na čast in nam v veselje, zdaj si jih pa potrgal in razmetal po tleh. Le glej, kako žalostno medlé in venejo; skoraj bodo morale sirote umreti!“ Takó so govorili mati, meni pa so silile solze v oči. Oj, kako me je srce bolelo! Zdelo se mi je, da slišim ihteti uboge cvetke. Pobral sem jih vestno in pritrjeval na njihovo prejšnje mesto, misleč, da se bodo zopet prirastle. Zastonj! — Od tistega dne nisem več brez potrebe trgal cvetic, in še sedaj me v srce zaboli, če vidim, kako neusmiljeno moré in zamujejo nekateri otroci te nebeške iskricе. (Dalje prihodnjič.)

Šipek in vijolica.

(Basen.)

Prisijalo je toplo solnce in vzbudilo rajsko pomlad, da je pogrnilo s svojim zelenim prtom trudno zemljo in jo okrasilo z lepim cvetjem. Kako je vse okrašeno in kako veselo pojó krilati zbori, naznanjajoči vstajenje narave! Vse čuti v sebi novo življenje ter se ga raduje.

Le šipka, rastočega tam na robu gozda, ne gane ta slovesnost. Žalostno in nejevoljno klanja svoje bodoče s pisanimi cveti okrašene veje ter se zavidno ozira na vijolico, katera ponižno raste, skrita pod njim. Obrne se toraj k smreki, stoječi poleg njega, rekoč: „Glej, soseda! Čemu mi je ves kras? Razven čebele nihče ne pride k meni, da bi si utrgal kakšen lep cvet, dasi daleč na okrog razprostiram svoje okrašene veje. A vijolic, katere nimajo nikake krasote in se potuhnjeno skrivajo v travo, vse išče in veselo trga. Pač nerazumni ljudje, ker ne vedó, kaj je prava krasota!“

„Tiho, tiho,“ odgovori šipku zelena smreka, „ne hvali svoje krasote in ne preziraj drugih rastlin. Ljudje so razumni in vedó, zakaj se te ogibljejo: pravi potuhnjenec si! Za svojim cvetjem skrivaš trnje in neusmiljeno obodeš vsacega, ki se ti približa in se te dotakne. Vijolica pa ponižno raste in razširja svoj lepo dišeči vonj. Zato jo imajo vsi tako radi. A tebe se vse ogiblje in te prezira. Le čebele priletevajo nate in ti odnašajo strd — najdražje, kar imaš. Zdaj vidiš, da se ti ne godi krivica.“ Šipek se osramočen obrne od svoje sosede.

Ponižen bodi, ne bahat,
In vsak imel te bode rad.

Rastislav Posavec.

Zadovoljni kosec.

Ko še polje krije rosa,
Reže travo moja kosa,
Ko še solnce v morji spi,
Pesem moja se glasi.

Kar krasí cvetic planjavo,
Vsaka mora dati glavo,
Naj uvel, naj svež je cvet,
Pade od kosé zadet.

Níkdar se ne dam buditi,
Prvi čem na travnik priti;
Kosec ta je pač zaspan,
Ki vzbudi ga še le dan.

Ako v vrsti češ kositi,
Uren kosec moraš biti,
Sicer zadi te pustim,
Daleč, daleč prekosim.

Ostra moja kosa reže
Travo, cvetke, kar doseže;
Prizanašati ne zna,
Preprositi se ne da.

Solnčni žarki pa pekoči
Prepodé me zopet h koči,
V senci s svojci pokramljam,
Z južino se pokrepčam.

Níkdar nisem slabe volje,
Ne želim jedí si boljše;
Kdor se trudi in potí,
Njemu vsaka jed diší.

F. N.

Albinček in petelinček.

Albinček, Rezin Albinček, bi bil imel rad hudega petelina, takega, da bi vse sosedne strahoval. Pa sam Bog znaj, kdo mu je povedal, da so tisti petelini posebno hudi in bojeviti, katere zležejo vrane. I no, Albinček je ves čas, odkar so gnezdile vrane, samo gledal, kje so si naredile gnezda; kurje jajce je imel vže davno pripravljeno, da bi je podtaknil vrani, kakor kuka-vica. A, da boste poznali Albinčka in vedeli, zakaj se je toliko pečal s petelini, poslušajte:

Rezin Albinček je imel samo mater, — oče so mu umrli tako zgodaj, da jih še poznal ni. Mati Reza so pa hodili delat, kjer so jih najeli; seveda Albinček — šest ali sedem let je štel, toda sam ne, ampak mati so mu morali povedati, koliko let vže živi — Albinček toraj pa še ni bil za nobeno rabo pri delu, zato so ga puščali mati samega doma. Druzega opravila ni imel, kakor zvečer kuretnino spravljati spat. Ker je bil toraj vedno pri perutnini, izprevidel je kmalu, da se petelini radi tepó in da je nekaj posebnega, če imajo kje pri hiši močnega petelina.

„Takega ne bode nikjer, kakor bode naš,“ dejal je nekega jutra, ko je nesel kurje jajce, katero je bil vže davno izmaknil na gnezdú domače „rumenke,“ vrani valit. Težko je splezal — le pomislite, paziti je moral, da se mu ni strlo jajce — na visobo slivo, ali priplezal je pa le in dejal v vranje gnezdo kurje jajce. No, vrana in vran sta valila, ker nista opazila prevare. Takrat, ko je Albinček stikal po gnezdú, ni bilo nobenega doma, in pa je bilo tudi tem lažje, ker je „rumenka“ nesla zelo drobna jajca. Jej, to je imelo sedaj Albinčka, kdaj bode zležen petelinček!

Nekega jutra je pa vže čivkalo v gnezdú. „Petelinček, petelinček — — kmalu boš moj!“ zavriskal je Albinček ter urno plezal na slivo. Kaj tisto, če si je suknjico strgal na komolci, in so dobile hlače veliko rano, on je mislil samo na petelinčka. Vže je bil pri gnezdú. Ali sedaj je pa zrastla vrana! Še dotakniti se ni mogel Albinček mladičev, nikar vže da bi bil dobil izmej vrančkov svojega petelinčka. Ej, niso hude samo koklje, ne! Albinček je obupal in šel z okljuvanimi prsti na tla. To je vže slišal včasih, da vrana vrani ne izkljuje očij, zanj je bilo pa nevarno.

„Da bi le vrana kam odletela!“ želel je na tihem pod gnezdú, pa skoro na jok mu je šlo. A vrana mu ni izpolnila želje, temveč še vran je prinesel hrane ter se jel po svoje togotiti nad Albinčkom. Le-ta je za sedaj obupal ter jo nezadovoljen mahnil domov, pa še po poti se je vedno oziral proti gnezdú, kjer je bil njegov petelinček. Tisto ga je najbolj skrbelo, da bi se ne ubil. Vrančki bodo znali kmalu leteti, ali kaj bode s petelinčkom? Za nekaj časa je bilo sicer

še pametneje, da je ostal petelinček pri vranah, tako dolgo namreč, dokler še ni znal sam jesti. Toda Albinček bi ga vže tako rad videl in imel.

Tri dni je preživel v skrbeh in strahu, četrto dopoldne je pa vender-le srečno naložil petelinčka v klobuk in ga prinesel domov. O, sedaj je bil v malih nebesih! Tako mehko gnezdice mu je naredil za pečjo, da bi nobena koklja ne takega, pa posodico vode in skledico pšena je predenj postavil in čakal, da bi petelinček začel jesti. Pa ni hotel, samo čivkal je. Ni bilo drugače, da mu je odprl kljunček in ga pital. Resda je bil še precēj pripraven, ali — pišek se pri kokoši najprej in najbolje nauči jesti: to je bilo, še sedaj je in bode bržkone vedno resnično. A toliko hrane je Albinček vender-le posilil svojemu petelinčku, da je živel, dasi so mati trdili, da mu bode poginil. No, pa za petelinčka se niso tako močno bali, ker piščanci se kmalu privadijo jesti, ali to jim ni bilo všeč, da je bil Albinček zaradi njega ves raztrgan in ga je bilo treba šivati.

Petelinček je rastel, vže mesec dnij je bil na Albinčkovem domu, pa se mu „roža“ (greben) ni še nič pokazala na glavi. Šest tednov — pa ni še nikoli zapel: jej, jej Albinček kaj bode s petelinčkom? Nič, Albinček, hudega petelinčka ne boš imel, ampak — krotko piško. „To je piška, ne pa petelinček,“ povedali so mu mati, istotako so razsodili sosedomi in Albinčkov petelinček je bil zares — piška.

Mi pa stržemo Albinčku korenček, češ, Albinček, kje je tvoj petelinček? Le nikar ne nasajaj vranam; s hudim petelinčkom ne bode nič, saj si že sam poskusil. — I, i, petelinček — ha, ha!

Šaloljub.

Gôrski cvet.

A planini evêl je pisan cvet,
Ob njem šumêl je val,
Hitêl je v daljni božji svet
Od doma sivih skal.

S pogórja v daljni božji svet
Hitêl je bistri val,
Kraj njega evêl je pisan cvet
Ob vznožji sivih skal.

„O čuj me, čuj, studeni val:
S sebój me vzêmi v svet,
Sicer v samòti sivih skal
Dehtêč ovenem cvet.“

Zažuborí ob bregu val,
Iz tal izruje cvet,
Zanése ga od sivih skal
Med daljni božji svet.

Zamrl je v dolu gôrski cvet —
Zamóril ga je val,
Ki nesel ga je v daljni svet
Od doma sivih skal . . .

Jos. Vole.

Semena za rajski vrt.

8. Ljubezen.

Bil je dan velikih preizkušenj. Razum, strog učitelj, je sedel z očali na nosi veličastno na svojem prestolu ter izpraševal čutstva. Prišel je Srd. Vse mu je šlo gladko, a Razum vender pripomni, da bi bil lahkó še bolje pogodil. — Prišla je Zavist, a tudi njej ni pripoznal Razum popolnosti. — Prišla so še druga čutstva in završila izpit boljše ali slabše. — Naposled pride Ljubezen. — „Čitaj!“ veli Razum. Zvonko, čisto in milo čita Ljubezen gladko svoje ime. „Piši!“ ukaže Razum. Z ljubkimi, nežnimi potezami zaznamuje svoje ime. „Računaj!“ zahteva naposled Razum. Milo povesi Ljubezen svojo glavico, zamisli se za trenotje, potem pa smehljuje dvigne glavico in dó: „Računati se nisem učila!“

J. M.

oh imam jih toliko, ki se reže in preže ná-me! — Angelj varuh! Daj mi, daj roko svojo, glej, kako brezno se odpira pred menoj! Daj mi jo in trdo me drži, zakaj slaba sem, Evina hči sem! . . . Patrona moja, I! Le pusti le del svojega nebeškega oblačila na meni, saj veš, da si moja krstna patrona. Za teboj upam priti, ker sem tvojega imena. — Vsi svetniki in svetnice Božje! Še zá-me besedico pri Bogu, da

Preteklost objokujem,
Prihodnost obvarujem,
Dolžnosti izpolnjujem,
Boga in bližnje ljubim,
Ustajnosti ne zgubim.

(Vera, Očenaš, Češčena Marija.)

Večernica.

9. Odlomek iz dekliškega molitvenika.

Jutranjica.

Zdaniło se je. Spet sem vstala zdrava. Nebeški Oče! Na kolenih se ti približam. Hvala tisočera zveni iz mojega grla do prestola Tvoje dobrotljivosti. Spet si podaljšal življenje svoji stvarci. Kaj bi bilo, da si me poklical préd-se v tej noči? . . . Sin božji! Odpri spet svoje najsvetejše Sree, da tudi danes kapajo kaplje odrešenja v kelih mojega življenja. V Tvoje Sree polagam svoje misli, želje, besede in dela. Sree Jezusovo — Sree moje! . . . Sv. Du h! Vžgi luč v moji glavi, da ne zgrešim pravega pota, omeči mi srce z oljem božje ljubezni in ukrepi mi voljo, da izpolnim božje ukaze. — Mati božja! Ti pač ne obrneš milega obraza od mene! Kako tudi, ki še nikomur nisi tega storila, naša Mati, naša najslajša Mati! Precejšen kos svojega plašča položi ná-me, saj vidiš, kako se tresem strahú:

Solnce je zašlo za gorami. Temna noč nas čaka. Kaj hočem početi, jaz uboga revica? Ves ljubi dan sem doživela v izobilji Tvojega usmiljenja, o Bog! Žalila sem Te, Ti si me blagoslavljal. Mladosti-norosti je bilo dovolj, a Ti si odlašal s svojo pravico. Jaz sem Te žalostila, Ti si me božal z roko svoje dobrotljivosti. Nehvaležna sem Ti bila in sem Ti, a Ti me obsipaš s cvetjem darežljivosti. Kako daleč seza Tvoja prizanesljivost, o ljubi moj Oče nebeški? (Izpraševanje vesti). — Zahvalim Te na kolenih jaz, nevredna grešna stvar, za vse dobrote današnjega dné, iz dna srca pošljem udanost in ljubezen do Tvojega prestola, in trdno sklenem odslej zvesto izpolnjevati Tvojo sveto voljo. Kolikokrat bi me bil že lahko udaril, o Bog! s svojo mogočno roko, mene neubogljivko? In vender! Še Te prosim, ljubeznivi Oče nebeški! prosim pri neizkončnosti Tvojega usmiljenja: prizanesi mi še nočejšjo noč, da beže od mene vsi zli duhovi,

vse slabe nakane, vse nelepe misli, da zaspim v Tvojem naročji, da sanjam o Tvoji vsega-mogočnosti, da se vzbudim v milosti Božji. In ti, ljuba devica Marija! premogočna priprošnjica in pomočnica, položi ná-me svoj plašč, da zaspim pod njim! Zatisni Ti meni oči! Brani me, hrani me, porôsi me z ne-beško milostjo in izprôsi mi srečno noč! — Ti moj zvesti, desni angeljček varuh, stoj ob mojem vzglavji in vedno čuvaj, da oči ne gledajo, ušesa ne slišijo, srce ne

čuti drugega kakor božje slasti in odstopijo človeške strasti . . . (Kes, Očenaš, Češćena Marija.) *P. Bohinjec.*

10. Miroljubnost.

Ako hočeš z vsem svetom v miru živeti, delaj kakor neki imeniten Francoz ob času prekucije. Ko ga potlej vprašajo, kaj je vendar storil, da ga prekucui niso ugrabili in umorili, odgovori jim: „Delal sem se prav majhnega pa molčal sem“

Listje in cvetje.

Vesela nedolžnost.

Národna pesen.

Le veseli pojmo radi,
Dokler smo nedolžni, mladi!
Le zakaj bi pa ne peli,
K' so nas angeljci veseli?

Tudi angeljci pojéjo,
„Svet, svet, svet“ Bogu dájéjo,
Tički čast mu žvrgolijo,
In pojoč se veselijo.

Kdor nedolžen je, rad poje
K' ima čisto srce svoje.
Dasi reven je, ne toži,
Rajši eno si zakroži.

Kdor zgubi nedolžnost belo,
Tak ne more pet' veselo,
Tak le kakor vrana kroka,
Angelj pa nad njim se joka.

Zapisala Ivanka Jávornik.

Kratkočasnice.

Učitelj (ob sprejetju novodošlega učenčka): „Kako ti je ime?“ — „Peterček.“ — „Kaj pa so tvoj oče?“ — Peterček: „Mrtvi!“ — Učitelj: „Kaj so bili pa prej?“ — Peterček: „Živi.“

Kmet gospej: „Kupite piške, dam vam jih po nizki ceni.“ — Gospa: „Ne maram jih, ker so jako suhe.“ — Kmet: „Menite-li, da bom mokre prodajal?“

Uganke in šaljiva vprašanja.

1. Katero grozdje ne da vina?
2. Kje je zapisano, kateri dan bode sveta konec?
3. Štiri rogé, pa nobene nogé. Kaj je to?
4. Kam najprej udarijo vola, kadar ga zakolejo?
5. Jaz imam več denarja v svojem žepu kakor ruski car. Kako je to mogoče?
6. Na Španjskem kukavica nikoli ne kuka dopoldne. Ali verojameš to?

(Odgonetke v prihodnjem listu.)

(Milijon.) Kaj je milijon? Milijon je 1000krat 1000, to že vsi dobro veste, kaj ne? A vsakdo nima pojma o velikosti tega števila. Ko bi vse leto, začenši 1. januvarija, vsak dan naredil v svoj zvezek po jedno črtico, ob koncu leta, 31. decembra, ne bi še imel milijona, marveč še-le 365.000, ob koncu družega leta 730.000 in še-le 26. septembra tretjega leta bi imel milijon črtic.

Ali si že kdaj poskušal šteti do milijona? Jaz tudi še ne. A čuj! Ko bi kdo v jedni minuti naštel do 100, prišel bi v jedni uri do 6000. Da bi naštel milijon, potreboval bi $166\frac{2}{3}$ ur ali 6 dnij, 22 ur, 40 minut, ko bi mogel brez prenehanja po dnevi in po noči šteti.

(Koliko let traja večnost?) Misli si največje morje — ali vsa morja naše zemlje in vsakih milijon let naj bi priletela ptičica in odnesla kapljico vode, tako dolgo,

da bi posrkala vso vodo. O koliko let bi preteklo! In vendar še ni večnost, še senca večnosti ne. — Misli si najvišjo goro in vsakih milijon let bi ptičica jedenkrat priletela in odnesla jeden sam pesek: koliko let bi minulo, da bi tako odnesla vso goro — in vendar bi to še ne bila večnost. Večnost nima konca.

Nove knjige in listi.

Krško in Krčani. Zgodovinske in spominske črtice. Spisal Ivan Lapajne, meščanske šole ravnatelj. Krško, 1894. Založil Odbor za olepšanje mesta v Krškem. Tiskal Drag. Hribar v Celji. — Ta, tudi po zunanji obliki jako lična in prikupna knjiga, je le bolj odraslim in razsodnim čitateljem dovolj umevna in primerna. Podaje nam natančno zgodovino Krškega mesta od najstarejše dobe do današnjih dni. Pomembna je

ta zgodovina še posebej za slovensko slovstvo, ker nam natančneje opisuje Dalmatina, Bohoriča in Valvasorja, in pa za razvoj slovenskega šolstva, ker nam pojasnjuje zgodovino prve meščanske šole na Kranjskem. Cena?

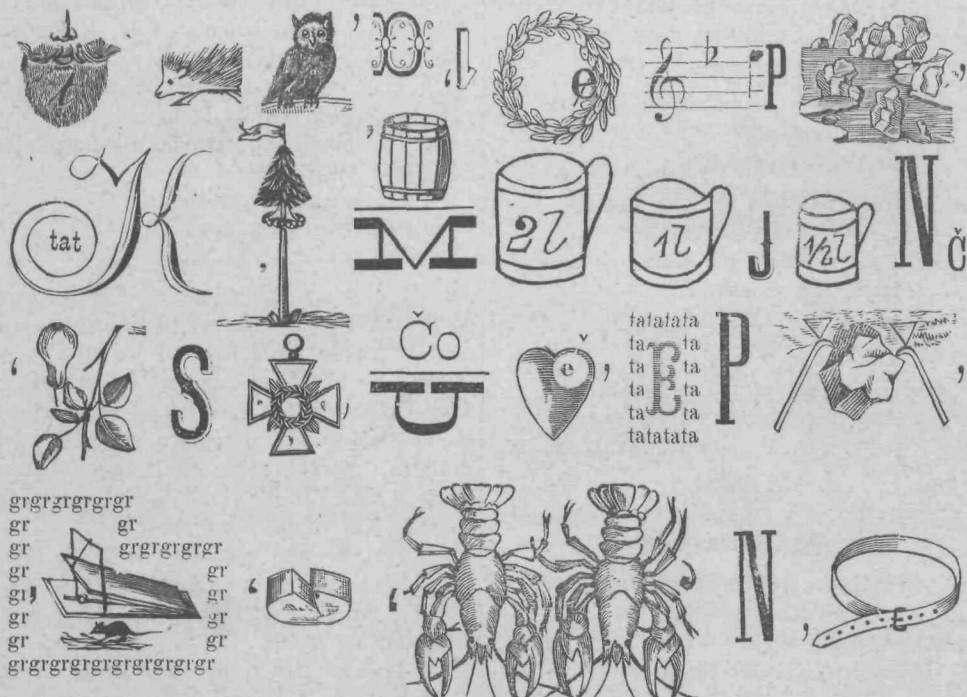
Rešitev rebusa v 8. „Vrtčevem“ listu:

Oj, zlati nauki zaklad so zate; le skrbno jih išči in hrani v srce!

Prav so ga rešili: Ant. Šlamberger, učence III. razreda v Ljutomeru; g. Henr. Robinšak, uradnik v Radgoni; Fr. Gruden, trgovec v Spod. Retjah; Emil Sinko, realce v Središči (Št.); Janezek Šketa, Francek Juhart, Tonček Kok, Rozalika Klančnik, Terezika Bošnjak, Marijica Šketa, Marijica Grah, Marijica Marovt, Marijica Kranje, Marijica Muhovec, Terezija Povše, Zofija Rovšnik, Lenica Juhart, učenci in učenke v Braslovčah; Izabela pl. Garzaroli v Razdrtem; Ivan Pratscher, dijak v Radgoni; Matej Vurnik, orglavec v Kresnicah; Jak. Inglič, e. kr. šolski vodja v Idriji; Anton Rantern, učence v Gornji Radgoni.

Rebus.

(Priobčil Josip Novak.)

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnjem listu.)

„Vrtce“ izhaja 1. dne vsacega meseca in stoji za vse leto 2 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 30 kr. Napis: Upravišтво „Vrtčev“, sv. Petra cesta št. 6. — Uredništvo sv. Petra cesta št. 76, v Ljubljani.

Izdajatelj in urednik **Ant. Kržič**. — Založnica **Ivana Tomšič**. — Natisnila Klein in Kovač v Ljubljani.